

Deželni zbor Tirolski.

V Innsbuku se je deželni zbor začel kakor drugod. Vže v 2. seji pa so dobili ustavoverci dokaz, da federalisti v Tirolskem zboru hočejo strogo postopati na postavnih poti ter ministerstvu dokazati, da ni pravo, ako se enostransko vlada. Povod temu je dalo izključenje teologične fakultete vseučilišča v Innsbuku pri volitvi rektorja vseučiliščinega, kateri ima virilni glas v deželnem zboru. Vprašalo je zategadelj 30 poslancev vlado: kako to, da se je volil rektor iz juridične fakultete, akoravno je letos na vrsti teologična; ker dotični ministerski ukaz ni postaven, zato protestu jejo proti temu in vprašajo vlado, ali misli in kako misli ona ta prestopok postave popraviti. Konečno žugajo z izstopom iz deželnega zbora, ako v 8 dneh ne slišijo zadostilni odgovor vlade ali če se profesorju Ullmanu kot rektorju juridične fakultete dá prilika, obljubo poslansko storiti. — Cesarski namestnik grof Taaffe odgovori, da deželni zbor nima pravice to razsojevati, in da se bode o tej zadevi na ministerstvo obrnil. Ullman, že v zboru pričujoč, govori, naj bi se mu pustilo obljubo storiti; deželni glavar pravi, da ne dovoli. Cesarski namestnik — molči. — S tem so se ministerstvu napravile velike zapreke, in vsa Cisaljtanijska gleda zdaj v Innsbruk, kako se bode ondi rešil ta klobčič. Ustavoverski časniki pihajo kakor gadje. Mi čestitamo vrlim Tirolcem.

Deželni zbori šlezki, solnograški, Tržaški in Vorarlberski
so se začeli z navadnimi formalitetami.

Gališki deželni zbor

v prvi seji ni ne adrese ne resolucije predlagal, kakor se je pričakovalo. Al veselje ustavoversko, da so Poljaci vže vmirjeni in da se ne bodo upali zopet svoje tirjatve ponavljati, je šlo v drugi seji po vodi, kajti sprejet je predlog kneza Czartorisky-a za adresno, ki naj se pokloni cesarju.

Deželni zbor dalmatinski

se je v prvih sejah gibal v navadnih formah.

Dopisi.

Iz Tržaške okolice 8. nov. — Vzrok, da se je okolica tržaška s stražo vojaško zaprla, ni le bolezen na gobcu in parkljih, ampak menda neka druga nevarniša bolezen, vsled ktere je že poginilo mnogo živinčet. Uradni razglasi jo imenujejo „antrax, dysenteria typhica *) — živino začne namreč zelo gnati in kmalu je po njej. Okoli sv. Ane in Skedna najbolj razsaja, in enemu kmetu so v malo dneh poginile 3 krave in 2 vola. Tržaški listi od 7. novembra naznanjajo to-le: Zapazila se je bolezen 10. oktobra, in od tega dne do 22. oktobra je zbolelo 29 živinčet, 28 jih je poginilo, eno so pobili; — od 22. do 29. oktobra je zbolelo troje živinčet, dvoje je poginilo, eno in še drugih 24 sumljivih je bilo pobitih. — Natančneje bomo poročali v prihodnjem dopisu.

Okoličan.

Iz spodnje Idrije 8. nov. (*Mnogovrstne nadloge našega kraja.*) V 24. listu „Novic“ se je nekoliko povedalo, kako da se ubogim rudarjem v nemški Idriji godi in kaj jim preti; al še hujše se dela kmetom, posebno pa kar je kmetov županije spodnje Idrije; al od nobene strani se ne more tem ubogim revežem pomagati v prvič zaradi dela dveh novih cest, drugič zaradi strupenega smradu Idrijske fabrike in v tretjič zaradi vzetih mu starih pravic v cesarskem gozdu.

Od tega tretjega naj tu najpred govorimo. Naši posestniki so v cesarskem gozdu imeli staro pravico do drv in lesa; letošnje leto pa so tem revežem malo krajcarjev za servitutno odvezo spoznali, in s tem so odvezani za zmirom. Ali ni to huda nadloga? ali je to pravično? Če marsikak teh revežev po kaki nesreči ob svoje pohištvo in poslopje pride, bo moral vse v nemar pustiti in beračit iti, ker lesa imel ne bode, da bi poslopje si zopet postavil. Komisija je le na mapo gledala, a nič po gozdih: ali ima kmet v svojem deležu kaj smerekovega ali jelkovega lesa za poslopje ali ne. Bogatim so dovolj dali, da se niso tožili; revež pa revež ostane, ker nima, da bi tožiti mogel. Naš c. k. okrajni glavar gospod Ogrinc noče jim drugače pomagati, samo to jim pravi: če nimate lesa, le tožite, potem utegnate kaj dobiti. Al, kako bode tožil revež, ki z velikim trudom komaj toliko skupaj spravi, pa davek plača. Komisijski spisi kažejo, da na Vojskem, kjer so bolj bogati kmetje in sredi gozda, je komisija prvo delo začela in po pravici med 32 kmetov 21.466 gold. 60 kr. za odvezo dati spoznala. Iz tega se vidi, da komisija zna po pravici delati. Al Bogu bodi potoženo! Ko je komisija revnim kmetom v gornji Kanomlji razdelovat prišla, se je pa morala po povelji Idrijskih gospodov ravnati, kakor se to iz zapisnika vidi, ker gornja Kanomlja ima veliko manj gozda, in vendar je 16 kmetom le 4696 gld. 51 kr. za odvezo dati prisodila, na Karnicah 5 kmetom 739 gold. 28 kr., v srednji Kanomlji 31 kmetom 7471 gold. 42 kr. In od tega denarja bolj premožni, ki ima mlin in žago, dobí 1085 zato, ker sta njegov prednik in on popašniku bivša drevesa razrezala in prodala ter si lepe denarje pridobila, ostane toraj 30 kmetom še 6386 gld. 42 kr., ti pa imajo veliko manj gozda kakor na Vojskem. — V spodnji Kanomlji je spoznano 27 kmetov 6365 gold. 85 kr. Od tega denarja tudi dobí najpremožniši 1174 gold. 83 kr., čegar prednik je na njegovem posestvu drva sekal, da je mogel apno in opeko žgati za-se in na prodaj, kakor v Otalaže za cerkev, na Vojskem in v Tribušah za farovže itd., apno pa ces. kralj. rudariji v Idriji, s čemur si je lepe denarje pridobil, a vendar se še ni hotel za 1174 gold. 83 kr. podpisati, da so mu morali še 60 dreves za kozolec obljubiti; drugi revež pa, komur se je 75 gold. 99 kr. ponudilo, se je voljno podkrižal, ko mu je bilo rečeno, da, če ne vzame tega, znabiti da ne dobí nič. Kako da unemu za 1174 gold. 83 kr. ni bilo tako rečeno? Ali ni to dvojna mera, da se Bogu usmili. Po takem ostane še 26 kmetov 5191 gold. 2 kr. razdeliti, kateri nimajo v svojih gozdih nič smerekovega ali jelovega lesa za popraviljanje svojega poslopja. Na Vojskem sredi gozda dobí 32 kmetov 21.466 gold. 66 kr., v spodnji Idriji pa 5 občin z 79 kmeti, kateri imajo veliko manj lesa za poslopje, le 19.273 gold. 6 kr., tedaj za 2193 gold. 60 kr. manj, kakor na Vojskem. Tudi se mora opomniti, da na Vojskem dobí farovž 397 gold. 80 kr. in mežnarija 440 gold. 40 kr., v spodnji Idriji pa, kjer je stara cerkev, kateri je bila stara cerkev na Vojskem podružnica, in so jej zmirom dajali za cerkev, farovž in mežnarijo, sedaj nič več ne dobí. Kje tedaj — vprašamo — je ljuba pravica? ali pride kedaj v Idrijo ali ne?

Prihodnjič o Idrijskih cestah.

Iz Motnika konec oktobra. (Po naključni zakasnjeno.) Z letino smemo pri nas zadovoljni biti v vsacem oziru. Pšenica je tukaj po 3 gold. in 30 do 40 kr., nekaj zmirom draži kakor v Ljubljani. Z lesom se tako splošno trži, da se je bati, da ga čez kakih 50 let tudi za domače potrebe ne bo. Drva so sežanj po 3 do 4 gold.; bukovne deske fanernice gredó zelo v Trst. Kaj

*) Črničica (antrax) ni turška kuga.

dobro bi bilo za Motnik, ako bi železnico memo njega naredili, ki bi marljivim Motničanom mnogo zaslužka dala. Ali jo imajo kapitalisti kaj v mislih, kakor so „Novice“ spomladi načrt prinesle?

Novomesto. (Očitna zahvala.) Za podelitev 10 gold., ktere je dež. poslanec in grajščak gosp. Viktor Langer pl. Podgoro v Pogančah namenil v korist okrajni bukvarnici za učenike, ktera se bo v Novemestu ustanočila, izreka mu podpisani šolski svet očitno zahvalo.

Predsedstvo c. k. okrajnega šolskega sveta.

Gorensko 7. nov. — Marsikdo bi rad se zavoroval zoper škodo ognja pri „Sloveniji“; pa ni še nič znana tarifa njena. Kdaj bo naznanjena? Drugi bi radi odstopili od družih zavarovalnic, na pr. od Graške (ki je menda iz vseh najdraža), kaj imajo storiti taki, da ne bodo škode trpeli? Pojasnite to reč ljudem in domači banki na prid in korist.

Odgovor na to vprašanje. Izmed vseh zavarovalnih društev je graška zavarovalnica edina, ki ima posebne predprave, je tako rekoč „patentirana“. Ona sme na priliko zavarovanca za dolžno zavarovalnino rubiti in sploh tako postopati, da se je človek prav težko reši. Kdor namreč hoče od graške zavarovalnice odstopiti, se mora pismeno odpovedati. Dotični župan mora odpoved s podpisom in pečatom potrditi in konečno mora dotični zastopnik graške zavarovalnice odpoved v zavarovalni knjižici zaznamovati. Ob sebi se pa razume, da mora biti premija vsa plačana, tedaj letos tudi za 1872. leto. Za take odpovedi je letos še čas do konca tekočega meseca novembra. Kdor zamudi ta obrok, more od graške zavarovalnice še le prihodnje leto odstopiti. Društveno leto in zavarovanje pa se konča letos izvanredno pri graški zavarovalnici zadnjega decembra t. l. — Kdor se je tedaj pravilno odpovedal, je pri tem društvu še zavarovan do konca tega leta; potem še le se sme zavarovati drugod. Od vseh družih zavarovalnic pa se brez vsake sitnosti lahko odstopi, kedar preteče zavarovalni obrok.

Kar se tiče tarif banke „Slovenije“ gledé zavarovanja proti ognju, to pové sledeči posnetek.

Tarifa in premija se ravná po krajnem razredu. Vsi zavarovalni predmeti so namreč razdeljeni v 6 razredov. V 1. krajni razred spadajo vsi kraji, ki so skozi in skozi iz kamna in žganih opek zidani, trdo kriti, imajo popolne gasilne priprave, vodotoke, dovoljno vodo in gasilno stražo. Premija v tem razredu znaša 6 do 18 krajcarjev za 100 gold. zavarovane vrednosti. Po tem razredu se tarifirajo vse cerkve, farovži, samostani, grajščine, gradovi in vsa javna poslopja, če so okoliščine sicer ugodne.

V 5. in 6. krajni razred spadajo kraji, kjer je mehka kritba. Premija za najslabši predmet, leseno in s slamo krito poslopje znaša 1 gold. 30 kr. za 100 gld. zavarovane vrednosti, in hiša zidana in z opeko, kositarjem ali skalami krita, ki je v sredi med tacimi predmeti, bi se v najugodnejem položaji zavarovala za 25 kr. na 100 gold. vrednosti.

Al tako se premija preminja po razmerah in kraji, da se vsi slučajji ne morejo naštevati. Za načelo pa veljá pri banki „Sloveniji“ to, da se vsak predmet, ki je že zavarovan bil, vzame za isto ceno, isti kup, kakor pri drugem društvu, da se tedaj ne zavaruje dražje, kakor drugod.

Sicer se pa tarife banke „Slovenije“ dobivajo pri vsacem zastopniku in pri ravnateljstvu; posameznikom, ki jih želé, se pa tudi po pošti pošiljajo na ogled, da je po tem takem dovolj skrbjeno za zavarovance.

Končaje ta sestavek živo priporočamo banko „Slo-

venijo“ — prvi narodni zavod v materialnem oziru. Domoljubi podpirajte ga!

Iz Ljubljane. — Deželni zbor je pričel delovanje svoje v odborih, ki imajo zdaj že dela na kupe, da rešijo vse, kar jim je naložil zbor; zato so očitne seje prestale za nekoliko dni.

„Laibacherica“, ktera, čeravno uradni časnik, se dandanes prav nič ne razločuje od „Tagblatta“, je koj drugi dan po začetku našega deželnega zbora pod naslovom „Zur Action der Landtage“ prinesla sledečo „elegantno“ noticijo: „Tudi deželni zbor Kranjski more letos malo skrbí delati ustavoverni stranki. Nad slovensko narodno večino visí Damoklov meč razpusta, in Slovenci, če so pametni, se morajo ognjiti temu najskrajnemu koraku vladnemu. Ustavoverna stranka sme prepričana biti, da očitno zasmehovanje prava in postave, ki se je vsako leto ponavljalo v Kranjskem deželnem zboru, ne bode nestraховano ostalo, ako se zopet ponavlja letos“.

Tako beseduje uradni časnik „Laibacherica“.

Na to žuganje je treba odgovoriti le malo besedí.

Največa pregreha deželnega našega zbora je ta, da v njem sedí narodna večina, kakor tudi v deželi naši, razen male kopice Kočevarjev in Weissenfelserjev, biva narod slovenski. Ustavoverci pa hočejo „narobe svet“. — Slovenci zahtevajo le pravico, po postavi jim zagotovljeno; al ker to zahtevajo, „zasmehujejo po besedah „Laibacherice“ „pravo in postavo“. In ker bodo to v tem in v vsacem zboru zahtevali, žuga jim uradna „Laibacherica“ z razpustom deželnega zbora. Al mislite res, da se kdo tega bojí? Naš narod že dobro zdrاملjen v narodni zavesti in dobro vedoč, kdo je njegov prijatelj, kdo ne, je poslednja leta pri volitvah sijajno pokazal, da se mu studijo nemčurji, če tudi se mu slinijo in hlinijo; pozná jih, da so, kakor turki, ki tudi kristijanu pravijo: „ne boj se“, pa mu glavo odsečejo. Ustavoverci ne sekajo sicer narodnjakom glav, kakor je oni ljubeznjivi mož „z guiletino“ v mestnem zboru Ljubljanskem jim žugal, al po ravnopravnosti narodni in avtonomiji dežel sekajo neprenehoma kakor turek po glavah. Imajo pa zmirom pripravljen še drug meč — Damoklov meč — razpust deželnega zbora. Dajte ga no razpustiti! In kaj se bode potem zgodilo? Narod naš, tega smo si v svesti, že dosti razdražen po večnih volitvah v najhuji zimi in v najhuji vročini, volil bode zopet narodne može in večina zborova bode zopet národna. Pa če bi se tudi zgodilo, česar se nikakor ne bojimo — da bi zgubili par poslancev (nemčurji špekulirajo na Idrijo, Kamnik in Novomesto!), kaj potem? Národni poslanci ne pridejo v tak zbor, kjer ne bi večine imeli, in — zbora ne bode. Posnemali bodo v takem primerljeji po izgledu sedanjega gospoda c. kr. deželnega predsednika le ustavoverce naše, ki so bili ministerstvu Hohenwartovemu nepokorni, a s tem razločkom, da národna večina je zborovala brez njih, oni pa ne bodo brez narodnih poslancev. Ergo: ali národna večina v zboru ali pa noben zbor! To je tako gotovo kakor amen v Očenašu. Dajte tedaj „Damoklov meč“ pasti na národno večino! „Es wird ein prächtiger Jux“.

(Iz seje deželnega odbora 8. in 11. novembra.)

Deželni odbor je v sejah 8. in 11. novembra sklenil predložiti deželnemu zboru: 1) načrt o napravi sadjein vinorejske šole na Slapu pri Vipavi v potrjenje; 2) poročilo o izpeljavi nove konkurenčne ceste čez Wagensperg z dotičnim obrisom; 3) načrt cestne postave; 4) poročilo o volitvah deželnih poslancev ljubljanskega mesta; 5) prošnjo magistrata ljubljanskega mesta zastran mestnega posojila poldrugi milijon goldinarjev; 6) poročilo deželnega odbora o prikladah na vžitinski davek

za potrebe deželnega zaklada in zemljiščine odveze. — Dalje je deželni odbor sklenil, da se za napravo utrjenja bregu pri Gorenji Savi pri Kranji predlaga deželnemu zboru dovolitev 1000 gold. podpore iz deželnega zaklada, in da se prošnja občine Lož in Ostrožnega Brda za razdelitev občinskega gozda priporoči deželnemu zboru.

— (*Dramatičnega društva*) zadnja predstava v deželnem gledališču, napravljena na čast deželnim poslancem, bila je v prvi igri najslabejša vseh dosedanjih slovenskih predstav. Igro, že samo po sebi malovredno, skušala sta, kar sta mogla, gospá Valenta-Brusova in gosp. Nollu oteti potopa; al nič ni pomagalo, gosp. Kocelj jo je potopil popolnoma. Bolje bi bilo, da bi bila cela ta komedija izostala. Nadjamo se, da prihodnja predstava „Jamske Ivanke“ v pondeljek pokaže, da narodna dramatika ne gre rakove poti. Zato pozor, čestito vodstvo!

— Misel o napravi „Narodnega doma“ v Ljubljani menda ni popolnoma zaspala. Naj razodenem narodnim našim možem, kako bi se dala lepa ideja vresničiti. Dandanes ni lahko mogoče zidati tako hišo na akcije, ker bi bilo treba preveč obresti plačevati od glavnice; zato naj bi se tudi mi poprijeli loterije, po kateri ni dvomiti, da tudi mi spravimo skupaj kapital za lepo hišo, in če Nemci iščejo pomoči za svojo „Tonhalle“ tudi v Nemčiji, potem se menda tudi nam ne bo za zlo vzelo, ako prodajamo svoje srečke tudi zunaj Avstrije in tudi na Ruskem. Slovenci! poprimimo se tedaj z vso energijo ideje, zidati národni dom; naj bi se v vseh županijah in farah začelo o tem pogovarjati, ali bi ne bilo mogoče po poti nabiranja desetice (se ve da pri premožnih tudi goldinarjev) doseči potrebni fond. Pričakujemo srečnih razprav o tej zadevi!

— Odbor, kteremu je naročeno osnovati pravila živo zaželeno „občne banke“ v Ljubljani, predlaga zdaj vladi že vdrugič predelani načrt po zahtevah ministerstva. To moremo naznaniti na nektera nam došla vprašanja z zaupanjem, da se ta „banka“ srečno reši.

— (*Prva beseda v Čitalnici naši*) bode v nedeljo zvečer. Pevski in instrumentalni razdelek bode prinesel zanimive stvari, al tudi govorniški oddelek se bode odlikoval z humoresko, prav današnjemu času primerjeno pod naslovom: „Kaj bi dandanes ne hotel biti?“ Nadjamo se med obilnim dohodom naših udov videti tudi čestite naše gospode poslance pri tej „besedi“, s katero začne národna čitalnica zimsko sezono.

— (*Demonstracija na sramoto „Tagblatt-u“*) je v gledališču v nedeljo, ko se je igrala nemška šaloigra, bila tako eklatantna, da morala „Tagblattovce“ v ušesa boleti, če imajo še tako kosmata. „Tagblatt“ — prav v maniri „Slov. Naroda“ — psuje kaj, kar drug svet hvali; tako je njegovemu poročevalcu letošnja opera trn v peti (menda zato, ker so kapelnik in še neki drugi pevci, Čehi po rodu), čeravno je občinstvo ž njo dosti zadovoljno. V nedeljo je komik kuplete pel in v enem mimično kazal, da „Tagblattov“ kritikus menda ima ajdovco v glavi — in pri tej priliki donijo s ploškom tako živahni dobro klici, da se je gledališče treslo. Se ve, da ta „merks“ ne bode spokoril obrekovalca, — v službi svojih čednih gospodov.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — Po sporočilih tukajšnjih ustavoverskih časnikov bode že jutro konec deželnega zbora Tirolskega. Kakor so naši bralci iz popisa Tirol-

skega zbora (na 370. strani zvedeli, je 30 poslancev do c. kr. vlade stavilo interpelacijo zaradi rektorja Ullmanna, ki po postavi letos nima pravice v zboru biti. Brž na to sta hitela dva ministra — Lasser in Stremayr — v Pešt do cesarja, in dosegla nista, da bi se deželni zbor razpusil, ampak to, da se zbor kar brž sklene. Pravijo, da se zgodi to že jutro in da se kar brž razpišejo za silo volitve državnih poslancev. (Nothwahlen). Kaj pa potem? Tako voljeni poslanci ne bodo šli na Dunaj v državni zbor ali k večjemu kak Lah iz državni zbor ali k večjemu kak Lah iz južnih Tirolov ali kak „veliki posestnik“, — večina Tirolskega naroda pa ne bode zastopana. Tako se Auerspergovemu ministerstvu čedalje bolj štrana meša, ker se čedalje bolj oddaljuje od naročila cesarjevega: „naj se mir naredi med narodi avstrijskimi“.

— Hrup, da je kolera že na Dunaji, je prazen.

— C. k. nadlajtenant gosp. And. Komelj, prvi slovenski pisatelj na polji vojaškem, je postal stotnik v baron Maroičičevem polku. Slava!

Ogersko. Iz Pešta. — Sedaj je od besede do besede znano, kaj hrvaška kraljevska deputacija v spomenici svoji zahteva od Ogrov. Bistvene zahteve so te-le: samostojno postavodajstvo in upravnistvo o direktnih davkih; pavšalna sistema ima nehati; nižji donesek Hrvatije in Slavonije k stroškom dežel Ogerske krone, namreč le $2\frac{87}{100}$ odstotka namesti dosedanjih $3\frac{4}{100}$; po tej razmeri donaša tudi Hrvaška svoj delež k 20 milijonom Ogerskega državnega dolga; nabira vojakov se izbriše iz skupne obravnave; deželna vlada je neodvisna od Ogerske, njej na čelu stoji ban, ki je deželni minister in kterege naravnost imenuje kralj; v Ogerskem ministerstvu je hrvaški minister brez strogo določenega posla in brez oblasti na avtonomne hrvaške zadeve; poslanci v ogerski državni zbor se pomnožijo na 34; dežela se imenuje „Dalmacija, Hrvaška in Slavonija“. Sicer pa spomenica izpušča Dalmacijo, ki še zmirom spada v Cislajtanijo in Dunajski državni zbor. — „Pester Lloyd“, časnik Deakove (vladne) stranke, piše, da se te zahteve hrvaške ne morejo sprejeti ter se morajo bistveno predrugačiti, ako Hrvati hočejo, da se Ogri poravnajo ž njimi. Deakovcem je preveč federalizma v Hrvaških tirjatvah in se bojé, da ne bi se razrušila unija. Se ve da translajtanski centralizem (gospodstvo Magjarov nad vsemi družimi narodi Ogerske krone) ima nehati po teh tirjatvah; al centralizma mora v Translajtaniiji tako, kakor v Cislajtaniiji konec biti, sicer ne pride niti ta, niti una do miru in sprave, in Avstrija bode hirala tako dolgo, dokler ne obveljajo „nepreklicljiva“ načela diplome oktoberske.

— Kolera je v Budi in Peštu še zmirom po malem.

Žitna cena

v Ljubljani 9. novembra 1872.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 6 fl. —. — banaške 7 fl. 10. — turšice 4 fl. —. — soršice 4 fl. 20. — rži 3 fl. 80. — ječmena 3 fl. 10. — prosa 3 fl. 20. — ajde 2 fl. 90. — ovsa 2 fl. —. — Krompir 1 fl. 70.

Kursi na Dunaji 12. novembra.

5% metaliki 65 fl. 75 kr.

Narodno posojilo 69 fl. 70 kr.

Ažijo srebra 107 fl. 35 kr.

Napoleoniori 8 fl. 65 kr.